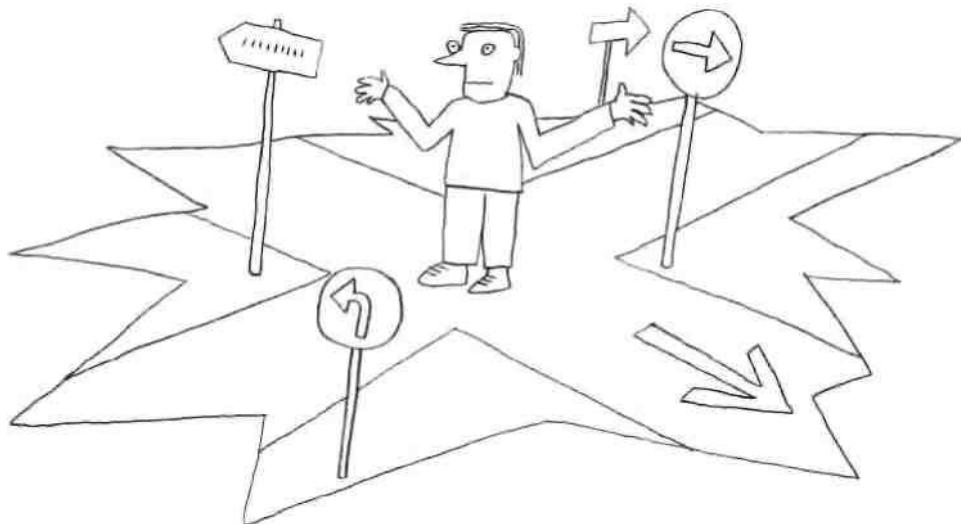

Poglavlje 2 - Razjašnjavanje vrijednosti

Uvod

U suvremenim društvima možemo i smijemo izabrati vrijednosti za koje smatramo da su važne i značajne za nas. Kad donosimo takve odluke, koristimo našu osobnu slobodu, slobodu misli i uvjerenja kao i našu slobodu izražavanja kada javno izričemo naša uvjerenja. Stoga, vježbe u ovom poglavlju odnose se na temeljno načelo ljudskih prava – slobodu osobe ili pojedinca.

Ilustracija pokazuje, međutim, da osobne slobode dolaze s potrebom da se donose odluke. Slobodni ljudi mogu biti jako samotni ljudi. Nitko nam ne može nametnuti koje je naše uvjerenje ili kojih se vrijednosti trebamo držati. Mi moramo donijeti odluku; kako bismo inače znali što je važno u životu? Odabiranje vrijednosti je, stoga, ključno pitanje za mlade ljude u njihovim naporima da odgovore na pitanja: Tko sam ja? Koji je moj identitet?

Temeljem različitih gledišta, proizašlih iz potreba društva kao cjeline, shvaćamo da sloboda pojedinca vodi ka pluralnom društvu, čiji se članovi drže različitih vrijednosti i uvjerenja. Pluralizam može biti izvor konflikta. Ovo potiče pitanje na koje će se vrijednosti oslanjati naše društvo i naša demokracija; na primjer, cijenjenje kompromisa, nenasilja ili integracije manjina. Ako se članovi društva uspiju usuglasiti oko pravila mirnog, nenasilnog raspravljanja i donošenja odluka, onda se mogu nositi s jako puno kontroverzi u njihovim stavovima i interesima.

Sva ta pitanja su jednako važna u mikro društvu školskog razreda kao i u društvu kao cjelini. U demokratskoj zajednici, niti jedan pojedinac ili vlast nema pravo oglušiti se na vrijednosti koje vrijede za sve. Umjesto toga, građani će pregovarati oko minimalnog dogovora o određenim vrijednostima. **Stoga, nije posao učitelja/ice da određuje vrijednosti u smislu političke korektnosti ili određenog uvjerenja ili ideologije. Učenici trebaju učiti kako koristiti svoje slobodne misli i kako dijeliti svoje odluke s drugima.**

Ovi zadaci podupiru učenike u razvoju njihovih vještina pregovaranja. Postaju svjesni temeljnog načela uzajamnosti. Razumiju da je izvor naših vrijednosti povezan s našom društvenom situacijom i našim interesima. U svakoj je vježbi jednako važno kako učenici raspravljaju - raspravljaju li mirno i u zajedničkom poštovanju, kao i pitanje o kojem raspravljaju za ili protiv.

Vježba 2.1. – Igra splavi

Odgojno obrazovni ciljevi	Učenici se upoznaju s pojmom vrijednosti. Učenici uče kako prepoznati predrasude.
Materijali	Kartice koje daju informacije o likovima.

Postupak

Devet ljudi pluta na splavi usred otvorenog mora. Ne znaju koja je njihova trenutna pozicija. Splav je premalena za sve njih. Četvorica od njih moraju se baciti u more.

Tko će oni biti i zašto?

Svaki učenik dobiva karticu koja mu pruža neke informacije o liku koji on ili ona treba predstavljati.

Ovo nije samo igranje uloga već i stvar identificiranja s likom zbog traženja razloga zašto ona ili on zaslужuje preživjeti više nego ostali. Uvijek moraju govoriti u prvom licu – „Ja“. Ova situacija i ono što je u igri mora se također naznačiti na kartici. Mora biti potpuna tišina tijekom prve deset- minutne faze.

1. Učenici rade u grupama po šest učenika.

Svaka grupa odlučuje tko bi trebao biti spašen prema argumentima koje iznosi svaki učenik. Kako bi se potaknula interakcija, svaka osoba treba ne samo braniti svoj lik već i napadati drugog. Zajednička odluka, međutim, treba se donijeti unutar prvih dvadeset minuta.

2. Svaka grupa iznosi svoj izbor i uspoređuje ga s drugim grupama.
3. Cijeli razred se poistovjećuje s vrijednostima i predrasudama koje su izišle na vidjelo.

Nastavni materijali

Nekoliko primjera različitih likova

Trideset-petogodišnji dekorater, neoženjen, koji je politički aktivist.	Rom koji je upravo izašao iz zatvora.
HIV pozitivna prostitutka.	Stara žena, udovica, koja putuje u rodnu zemlju sa svojom ušteđevinom kako bi ponovno vidjela svoga sina.
Ruski pijanist, otac dvoje djece.	Engleski <i>skinhead</i> koji je pijan.
Petnaestogodišnji tinejdžer, dobitnik važne književne nagrade.	Poznati stari američki igrač bejzbola.
Veleposlanik koji radi za Ujedinjene narode.	Mlada majka koja je slomila nogu.
Vojnik koji se vraća s dopusta.	

Vježba 2.2. – Sustav vrijednosti

Odgojno-obrazovni cilj	Učenici otkrivaju da različite vrijednosti mogu biti mogući izvor konflikta.
Materijali	Papir i olovka, radni list koji sadrži listu različitih vrijednosti.

Postupak

Lista od 20 vrijednosti koje nisu ni u kakvom poretku, daje se svakom učeniku: društveni uspjeh, ljubav, poslušnost, sigurnost, mir, poredak, ljudsko dostojanstvo, osjećati se dobro u sebi, jednakost, poštovanje prema drugima, iskrenost, obitelj, solidarnost, odgovornost, pravda, tolerancija, sloboda, natjecanje, zdravlje, domoljublje.

1. Učenici rade u parovima.
2. Učitelj/ica upućuje učenike da grupiraju vrijednosti na listama u tri kategorije. „U prvu stavite one koje su vama najvažnije; u drugu stavite one najmanje važne; na kraju one koje ne možete klasificirati.“ Ovaj rad treba se raditi polako i promišljeno.
3. Davanje povratnih informacija odvija se u grupama izmjenjujućih parova, putem rasprave.
Nijedna hijerarhija se ne preferira. Nikakve procjene ili ocjene se ne donose za ovu aktivnost.
Učitelj/ica treba naglasiti razliku između jednostavnih idealnih vrijednosti i efektivnih vrijednosti - onih koje uključuju neku vrstu ponašanja.
4. Predložite učenicima da zadrže svoje liste sa svojim prvim izborima.

Dodatak

1. Učenici formiraju grupe po troje i uspoređuju njihove sustave (lista prvog izbora) odgovarajući na sljedeća pitanja:
  - Zašto sam izabrao ovu vrijednost kao najvažniju?
  - Je li ta vrijednost važna za moje praktično ponašanje?
  - Koje su prepreke njezinoj realizaciji?
  - Koji je njezini najvažniji problem?
  - Na koji ga način mogu riješiti?
  - Koji su individualistički stavovi nasuprot općim kolektivnim obvezama?
2. Učenici grupiraju svoje stavove unutar kategorija, na primjer opća etika ili ljudska prava, praktična upotreba, opći ili društveni uspjeh.
Koje grupiranje se čini najznačajnijim?
Kada se suočava s izborom, pojedinac može djelovati instinkтивno prema navici ili prema tome što se čini najboljim razlogom za djelovanje. Mi razmišljamo o vrijednostima kada se pitamo koji cilj treba biti izabran, a ne koja su najbolja sredstava za postizanje tog cilja.
3. Ovaj postupak pruža prihvatljivo rješenje za strane koje su suočene s oprečnim argumentima kada postoji sukob interesa. Iako smo često u napasti da koristimo moralne termine kako bismo obranili osobne interese, određena načela djeluju. Poštovanje pojedinca je načelo, pravilo koje omogućuje prihvatanje ili odbijanje određene kategorije djelovanja. Uzajamnost je najpouzdaniji kriterij za utvrđivanje poštuje li određeno djelovanje pojedinca. Ono stavlja veći naglasak na tuđe interesu nego na vlastite.

U grupama, učenici bi trebali formulirati nekoliko temeljnih načela:

- zakon se uvijek treba poštovati;
- svatko ima pravo živjeti na način koji smatra prikladnim.

Tada oni mogu usporediti iskazana stajališta s načelima.

Vježba 2.3. – Filozofija života

Odgojno - obrazovni cilj Materijali

Učenici razumiju da vrijednosti imaju praktične učinke.
Popis različitih načina života na plakatu ili na ploči.

Postupak

1. Učenici ocjenjuju svaki način života prema sljedećoj ljestvici:
7 – Jako mi je drag
6 – Drag mi je
5 – Poprilično mi je drag
4 – Svejedno mi je
3 – Nije mi stalo do njega
2 – Nije mi drag
1 – Uopće mi se ne sviđa.
2. Učitelj/ica traži učenike da usporede svoje rezultate u parovima ili u grupama od tri ili četiri učenika.

Dodatak

Učenici opisuju svoj idealan (zamišljen) način života (trebali bi izbjegavati opisivati svoj stvarni način života). Razumiju što su proturječnosti; konformiraju li se prema vlastitim ljestvicama vrijednosti?

Nastavni materijali (pogledati iduću stranicu)

Različiti načini života

1. Sljedeće je potrebno u životu: umjerenost, inteligencija, balansiranje između krajnosti, prijateljstvo, samokontrola, disciplina, promućurnost, dobre manire i poštovanje prema određenim tradicijama.
2. U životu se računa individualna i intelektualna sloboda, indiferentnost prema fizičkom i psihičkom svijetu.
3. Najvažnije osobine su suosjećanje, ljubav, odanost, kontrola osjećaja i interesa, otvorenost prema drugima. Odvažni intelektualci, potraga za moći i egoizam ne trebaju se cijeniti.
4. Uživati u životu je važnije nego mijenjati svijet; odbijanje etičnosti, discipline i požrtvovnosti; potreba za društvenošću, ali s razdobljima samoće.
5. Osoba bi se trebala identificirati s grupom i tražiti prijateljstvo. Društvenost i akcija su važniji, od meditacije kao previše apstraktne i od samoće i materijalnih interesa. Pozitivna emocionalna eksternalizacija i dijeljenje pozitivnih iskustava također su poželjnije.
6. Osoba bi trebala tražiti uzbudjujuće fizičke aktivnosti, istraživanje svojih životnih i praktičnih osjetila, usredotočenost na rad, odbijanje snova kao nostalgiju, odbijanje komfora i samo-udovoljavanja.
7. Dani slijede jedan za drugim, ali svaki je različit. Nestabilnost i prilagođavanje su ključni i trebalo bi se uživati u svakom neponovljivom trenutku. Iznad svega ne treba biti rob ideji.
8. Jednostavni užitci su važni: komfor, prijateljstvo, odmor, dobro zdravlje, odbijanje intenzivnih i kompleksnih užitaka, odbijanje ambicije i fanatizma.
9. Otvorenost i senzibiliziranost su nužni: užitci i uspjeh će doći sami po sebi; mirno čekajte i budite otvoreni.
10. Osoba mora imati samo-kontrolu, ali treba biti i budna, svjesna sila u svijetu i ljudskih ograničenja. Osoba mora biti velikodušna, ali ne utopistička, hodati po svijetu sa samokontrolom i dostojanstvom.
11. Kontemplacija je važna. Svijet je prevelik i previše agresivan. Duševni život je ključan i ima prednost nad beskorisnim, opakim svijetom kojeg se treba čuvati.
12. Fokus je na djelovanju, izvršavanju, izazovu i izgradnji; tijelo, ruke, mišići su stvarni život. Umnost, komfor i opuštanje trebaju se odbaciti.
13. Ljudi trebaju početi služiti jedni drugima i biti korisni za druge kako bi potaknuli svoj osobni razvoj. Otuditi se od ovog svijeta; biti ponizan, konstantan, vjeran, fleksibilan. Primiti bez pitanja, raditi za vladavinu dobra.